

Post Scriptum

HBL-ARKIV / KARL VILHJÄLMSSON

Vård är mera än politik och siffror

■ Så avslutades den massiva politiska debatten om personaldimensioneringar inom äldreomsorgen med en kompromiss där målen är något diffust formulerade. Politiska bedömare har fullt upp med att begrunda vem som gick vinnande ur striden – Samlingspartiets Paula Risikko som konsekvent motsatt sig idén om att lagstadga personalantalet eller Socialdemokraternas Maria Guzenina-Richardson som satte hela sin prestige i att det lagstadgas. Vem av alla dem som yttrat sig har plockat flest poäng inför höstens kommunalval? Hur påverkar bråket kring siffran 0,7, som blev en löst formulerad 0,5:a som sköts på framtiden, splittringen inom statsminister Katainens regering, som redan vandrar längs gropiga vägar.

Och visst handlar en sådan här diskussion om politik.

Men mer än så handlar det om människor – mest gamla, ibland yngre och utöver dem alla deras anhöriga.

I landets äldreboenden med dygnet runt-service lever i dag nästan 60 000 personer. Bedömningen är att de vårdas av i medeltal 0,62 skötare per patient, även om tolv procent av institutionerna har en personalstyrka som ligger under 0,5.

Det här är siffror, precis som det är siffror att bolla med hurdana kostnader en lagstadgad personaldimensionering på 0,7 per patient hade orsakat (700 nya skötare, enligt Social- och hälsovårdsministeriet 31 miljoner euro).

Men fortfarande handlar det om människor – mest gamla, ibland yngre och utöver dem alla deras anhöriga.

■ Det handlar exempelvis om en 64-årig kvinna som bara veck-

orna innan sin pensionering drabbades av en allvarlig hjärnblödning som lämnade henne halvt förlamad och som slog ut hennes tal- och läsförmåga.

Kvinnan hade jobbat som äldreomsorgare i 30 år. Nu låg hon plötsligt där, hjälplös och utlämnad i händerna på vårdpersonal som skulle sköta henne tills hon hade repat sig tillräckligt för att kunna ta emot intensiv rehabilitering.

Frekvensen av besökare var hög. Gamla väninnor, dotter, dotterdotter, arbetskamrater och släktingar hälsade på så gott som dagligen. Alla hyste de till en början förståelse för att kvinnan alltid låg i sängen eftersom en allvarlig stroke tar så hårt på kroppen.

Så gick veckorna, så gick en månad och mer.

Där låg hon fortfarande, varje gång. Allt mer ängslig, allt mer olycklig.

- Varför är hon så smutsig?
- Varför luktar hennes säng gammalt kiss?
- Varför ligger hon alltid i sängen?
- Varför får hon inte eget rum?
- Varför tränar de inte med henne?
- Varför sitter alla skötare alltid bakom ett stängt kanslifönster?
- Varför märker ingen att hon har återfått fysisk styrka och att hon för det mesta förstår allting, trots att tal-förmågan inte återvänt?

Frågorna var många och likartade. En del av dem fick svar, andra inte.

■ På frågan om de anhöriga kan få ett vårdmöte för att prata om vem den här kvinnan är och hur man bäst kan stödja hennes väg tillbaka var personalens svar att den här avdelningen inte sysslar med vårdmöten. Det blev osagt att de enligt lagen är skyldiga att göra upp en vårdplan

Jeanette Björkqvist

029 080 1313, jeanette.bjorkqvist@hbl.fi

"Att utöver sorg och frustration över det som händer hitta kraft att strida sig fram i byråkratin för att den kära ska få sin lagstadgade rätt till god vård kan för många bli omänskligt tungt."

och delge de anhöriga den.

På den första frågan om när kvinnan får komma till rehabilitering var svaret "Hon är för trött". Det blev osagt att tröttheten kan ha berott på den smärtsamma urinvägsinfektion som sjukvårdspersonalen inte noterat under de sex veckor som då hade gått.

På den andra frågan om när kvinnan får komma till rehabilitering var svaret att det är dyrt och att staden kanske inte råd med det. Det blev osagt att hon, så som alla andra, har rätt till adekvat vård och att det i vårdmoralen inte ingår att man bemöter en sådan fråga med ekonomiska argument.

Många andra frågor förblev obesvarade.

Den privata fysioterapeut som slutligen kallades in förundrade sig ändå över att kvinnan måste ha legat väldigt mycket i säng eftersom ligg-såret på hennes förlamade högra häl var så stort.

Och känslan av obehag bland dem som kände henne växte.

■ Professor Sirkka-Liisa Kivelä, som har ägnat en hel karriär åt att lyfta fram problemen inom äldreomsorgen, har talat mycket om den känslan.

Om hur personalen omintetgör oro och åsikter hos äldre och deras anhöriga, om hur personalen stänger in sig i sina egna rum, om hur man inte beaktar resurserna hos patienten, om bristande hygien, om kalla rum och tunna täcken, om smutsiga oklippta naglar, om brist på aktivitet, om hur man låter en kvinna så som denna tidigare äldreomsorgare ligga halvnaken, smutsig och gråtande i sin säng fram till eftermiddagen då dagens första besökare anländer.

■ Det finns exempel på platser där

vårdkvaliteten håller.

Och det finns exempel på platser där den inte gör det.

När tillsynsverket Valvira 2011 kvalitetsgranskade 1 200 dygnet runt-boendeenheter fick 190 underkänt. I granskningen ingick inte hälsovårdscentralernas långvårdsavdelningar, så som den där den 64-åriga äldreomsorgaren låg. Hennes tidigare arbetskamrater verkade ändå eniga om att förhållandena var så usla att de nuddade vid gränsen till vanvård.

De flesta anhöriga har inte möjlighet att bekräfta sin egen känsla av olust hos professionella människor. De tvingas i stället förlita sig på sitt eget omdöme som lätt kan knäckas av en kylig och avog personal. Att utöver sorg och frustration över det som händer hitta kraft att strida sig fram i byråkratin för att den kära ska få sin lagstadgade rätt till god vård kan för många bli omänskligt tungt.

■ I fallet med den 64-åriga kvinnan slutade en lång kamp lyckligt.

För snart två veckor sedan flyttades hon till en avdelning för intensiv rehabilitering.

I taxin på vägen bort från långvårdsavdelningen skrattade och grät hon om vart annat.

– Är du glad, frågade jag.

Som svar tog hon min hand, kramade den hårt och nickade om och om igen.

Avdelningen som min mamma lämnar bakom sig har en personaldimensionering på 0,8 vårdare per patient.

Men som professor Sirkka-Liisa Kivelä sade i Hbl för exakt en vecka sedan: en god vård står inte i direkt relation till hur många som jobbar på en avdelning.